

Bér- és bérteher-reform

(a GKI-javaslat összefoglalása)

I. A JAVASLAT KÖRNYEZETE

A GKI-javaslat abból indul ki, hogy az adórendszerben a foglalkoztatáshoz kapcsolódó közterheknél (adóknál és járulékoknál) vannak a legnagyobb problémák. A teljes bérköltségből (ami tartalmazza a bruttó béren felül a munkáltató által fizetett járulékokat is):

- a teljes átlagos elvonás az átlagbér környékén jóval meghaladja az 50%-ot (a környező versenytárs országoknál ez 38-44%),
- a jövedelem növekményénél az elvonás az átlagjövedelem háromnegyedétől hosszú ideig meghaladja a 70%-ot (ezzel valószínűleg elsők vagyunk Európában) és ezen belül a befizetés közel feléhez már semmilyen szolgáltatás nem kapcsolódik.

Egyidejűleg a foglalkoztatás közteherviselési rendszere:

- hihetetlenül és feleslegesen bonyolult,
- elképesztően drágítja a közepes és magasabb képzettségűek legális foglalkoztatását,
- egyszerre oka és következménye a széleskörű szürke és fekete foglalkoztatásnak.

Ezért a GKI-javaslat e problémák enyhítésére, megoldására koncentrálna. Szerintünk az adócsökkentésre rendelkezésre álló fiskális forrásokat erre célszerű fordítani. (Nem vitatva más korrekciók szükségességét.)

A GKI-javaslat megvalósításához hozzátartozik:

- erős fehéritési nyomás és konkrét lépések mind az alkalmazottaknál, mind a munkáltatóknál, mind pedig az önfoglalkoztatottaknál; a szociális támogatások egy részének ezt segítő átalakítása; a készpénzforgalom további korlátozása, stb.;
- a mentességek és a kedvezmények szűkítése;
- az adminisztrációs terhek számottevő mérséklése;

de ezekkel nem foglalkozunk részletesen.

II. A BÉR- ÉS BÉRTEHER-REFORM CÉLJA

a. Rövidtávon: világosabb, egyszerűbb és igazságosabb közteherviselés, azaz

- a foglalkoztatáshoz tartozó közteherviselés teljes mértékének világossá tétele,
- a közteherviselés egyszerűsítése,

- a kulcsok számának csökkentése,
- az adó- és járulékkulcsok mértékének számottevő mérséklése,
- a közteherviselésen belül a szolidaritást kifejező adóelvonás és a befizetéssel arányos társadalombiztosítási szolgáltatás-vásárlás világos elhatárolása;
- az adóelkerülők terheinek növelése, de elviselhető mértékben,
- vagyis összességében: átlátható rendszer, adóbázis-szélesítés, adókulcs-csökkentés.

b. Közép- és hosszú távon: a gazdaság dinamizmusát és versenyképességét szolgáló folyamatok beindítása, azaz

- a teljesítmények legális növelésében való érdekelttség számottevő erősítése,
- fehérités: az adóelkerülés, a szürke és fekete gazdaság fokozatos mérséklése,
- a társadalmi szolidaritás és az egyéni felelősség hosszabb távon is fenntartható arányának kialakítása, a kívánatos öngondoskodás mértékének világossá tétele az egészségügyben és a nyugdíjrendszerben,
- a nemzetközi versenyképesség javítása a vállalkozások bérköltségének átláthatóbbá tételével és a lassúbb bérköltség-növekedéssel.

III. A JAVASOLT VÁLTOZTATÁSOK LÉNYEGE

- a. A bér-, adó- és járulérendszer centrumába azt kell helyezni, ami a vállalkozások jelentős részénél az érdekelttség középpontja már most is: a munkavállaló és munkaadó által fizetett összes adóval és járulékkal együttes bérköltséget. A reform nyomán ez az új bruttó bér (szuperbruttó).
- b. Minden bér-adó és bér-járulék alapja ez a szuperbruttó bér. Így minden bért terhelő adót és járulékot ebből a munkavállaló fizet (technikailag persze a munkaadó vonja le és fizeti be).
- c. A szuperbruttó bért terhelő összes elvonás az átlagkereset másfél-kétszereséig 50%-os, s csak e felett 60%-os.
- d. A közteherviselés összes szolidaritási elemét egy progresszív SZJA-ban célszerű érvényesíteni. Ezért az SZJA-terhelés önmagában emelkedik.
- e. A természetbeni egészségügyi ellátások finanszírozását mindenkinek azonos biztosítást nyújtó fix összegű, mindenki által fizetett kártyapénzzel célszerű megoldani. A nyugdíjas, a gyerek és a szociálisan rászoruló után az állam fizeti ezt.
- f. A nyugdíjbiztosítás alapjául szolgáló járulék az átlagjövedelem három-négyszerese felett degresszív, így jellemzően biztosítja a jövedelmek és a szolgáltatások arányosságát.
- g. A javasolt reform jelentősen átrendezi a nettó jövedelmeket, az adókulcs-csökkentés (nettó béremelkedés) számottevő a dupla minimálbér feletti jövedelmeknél. Ezért ebben a körben a bevezetés évében nincs szuperbruttó-béremelés, e nélkül is a nettó kereset 5-23%-kal nő.
- h. A reform a dupla minimálbér alatti jövedelmeknél tehernövekedést jelent (adóbázis szélesítés), ezt az Érdekegyeztető Tanácsban megkötendő bérmegállapodás ellensúlyozza: e körben 15-23%-os szuperbruttó-béremelés megvalósítása a cél.

- i. Azok a cégek, amelyek ágazati okokból nagyon alacsony átlagbérűek – rendezett adó- és munkaügyi kapcsolatok esetén – költségvetési segítséget kaphatnak az Érdekegyeztető Tanács megállapodásának végrehajtásához.
- j. A bér- és bérteher-reform akkor igazán átütő erejű, ha végrehajtása egy lépésben történik. Akár költségvetési, akár más okokból azonban többlépcsős (két év alatti) bevezetés is lehetséges.
- k. A javasolt lépések a bevezetés évében kb. 400 milliárd forinttal rontják az államháztartás egyenlegét. Ennek ellensúlyozására a már láthatóan rendelkezésre álló forrásokon túl további fehérítő, illetve mentességeket-kedvezményeket csökkentő lépések is szükségesek. Kétlépcsős bevezetés esetén az éves egyenlegrontó hatás nem haladja meg a 200 milliárd forintot.

IV. A JAVASOLT VÁLTOZÁSOK FŐ LÉPÉSEI 2009. JANUÁR 1-I BEVEZETÉS ESETÉN

1. A jelenlegi bérek (keresetek) technikai szuperbruttósítása, ahol az átállási szabály: jelenlegi bruttó bér x 1,32 + havi 1950 Ft.

2. A technikai szuperbruttósítás utáni jövedelemre 2009. január 1-től az alábbi közterhek érvényesülnek:

- az SZJA 20% az átlagjövedelem másfél-kétszereséig, e fölött 30% az átlagjövedelem három-négyszereséig, majd 35%;
- az SZJA rendszerében adómentesség (0 kulcs) van nominálisan évi 750 ezer Ft jelenlegi jövedelemig (itt nincs bruttósítás); praktikusán 150 ezer forint éves adókedvezmény érvényesül, az adójóváírás megszűnik;
- a százalékos tb teher az átlagjövedelem három-négyszereséig 30%, e fölött pedig 25% (ezen belül 25%, ill. 20% a nyugdíjjárulék, amiből az átlagjövedelem három-négyszereséig 6% kerül a magánnyugdíj pénztárakba; 2-3% a pénzügyi egészségügyi ellátásokat finanszírozza, míg 2-3% a Munkaerő Piaci Alapba kerül);
- mindenki havi 10 ezer forintos egészségügyi fix összegű terhet (kártyapénzt) fizet; a nyugdíjas, a gyerek, a szociálisan rászoruló után az állam fizeti ezt;
- az SZJA-hoz kapcsolódó 4%-os szolidaritási adó megszűnik;
- a tőkejövedelmek után (a kamatot kivéve) 25%-os SZJA és a tőkejövedelem fele után 25%-os nyugdíjjárulék (és ahhoz tartozó nyugellátás) érvényesül mindaddig, amíg a biztosított utáni összes befizetett nyugdíjjárulék nem éri el az átlagjövedelem kétszereséhez (vagy négyszereséhez) tartozó nyugdíjjárulék szintet. Az eddig itt alkalmazott százalékos egészségügyi járulék megszűnik. Hasonló nyugdíjjárulék és nyugellátás érvényesíthető az EVA-ban működőknél.

3. Az ÉT-ben 2008-ban olyan megállapodás születése kívánatos (ez feltétele a reformnak), ami szerint:

- a 2008 október-decemberi fizetéseket, adókat és járulékokat szuperbruttósítva is kimutatják és az ebből kiinduló bruttósítást januárban végrehajtják, összhangban az erről rendelkező törvénnyel.

- a 2009 januári bérfelvezetésekkel:
 - a korábbi évi 1,8 millió forint alatti fizetéseknél megvalósítják az átállás miatti nettó bércsökkenés teljes kompenzálását (felhasználva erre a központi költségvetés által nyújtott esetleges támogatást is) és ezen felül az év során további 5-8%-os bérfelvezetést ajánlanak, ami együttesen és átlagosan ebben a körben 15-23% közötti bérfelvezetést jelent,
 - az ennél magasabb fizetéseknél jellemzően nem emelik a béreket, mert ott így is 5-23% közötti nettó béremelkedés megy végbe.
- az új szuperbruttó minimálbér a fentiekkel összhangban 2009-től 113 ezer forint lesz.

A bérek alakulása néhány kitüntetett értéknél (ezer forintban)

	2008.						2009. évi béremelés után		
	tényleges			számított			éves szuperbruttó	havi szuperbruttó	havi szupernettó
	éves bruttó	havi bruttó	havi nettó	éves szuperbruttó	havi szuperbruttó	havi szupernettó			
Minimálbér	828	69	56	1116	93	49	1356	113	59
Váltópont*	1800	150	103	2400	200	103	2520	210	108
Átlagbér (2007)	2220	185	117	2953	246	126	2953	246	126

* Váltópont: az a jövedelemszint, ahonnan kezdve a szuperbruttósítás és a közteherváltozások együttes nettó kereseti hatása pozitív.

4. A szuperbruttósítást törvény írja elő és a törvény az így számított bérről vonatkoztatja a bércsökkenés tilalmára vonatkozó Munka Törvénykönyve előírásokat.

Az alacsony béreknél az adóbázis szélesítését ellensúlyozó béremelés teljes végrehajtását a munkaadók vállalják magukra egy ÉT egyezség alapján, ennek megvalósításához a normatív feltételeket rögzítő pályázati rendszer keretében támogatást kaphatnak. A bruttósítás korrekt végrehajtását ezen pályázat keretében ellenőrzik, de más állami pályázatokon, közbeszerzési eljárásokban való részvételnek is feltétele lesz a rendezett munkaügyi kapcsolatok megléte (amibe beleszámít a bruttósítás korrekt végrehajtása is).

V. A JAVASLAT HATÁSAINAK ÖSSZEFOGLALÁSA

1. A GDP arányos adóterhelés 2009-ben 1-1,5 százalékponttal csökken, s a mérséklődés folytatható.

2. A gazdaságra erős fehéredési nyomás nehezedik, az adóbázis szélesedik. Csökkennek a foglalkoztatás közterheinek átlagos és marginális kulcsai. A bérarányok változnak.

3. A közteherviselés igazságosabbá válik

- az eddigi adóelkerülők terhei emelkednek, de reális lehetőséget kapnak jövedelmük legális növelésére,
- a dupla minimálbér alatt kereső alkalmazottak nettó bére (a jelentős 2009. évi béremelés hatására) legalább 5%-kal nő,
- a dupla minimálbér és az átlagbér kétszerese közötti keresetű alkalmazottak nettó bére (béremelés nélkül) 5-23%-kal nő,
- az átlagbér kétszerese és négyszerese közötti keresetűek nettó bére 10-24%-kal, az e felettieké 5-15%-kal emelkedik (szintén béremelés nélkül).

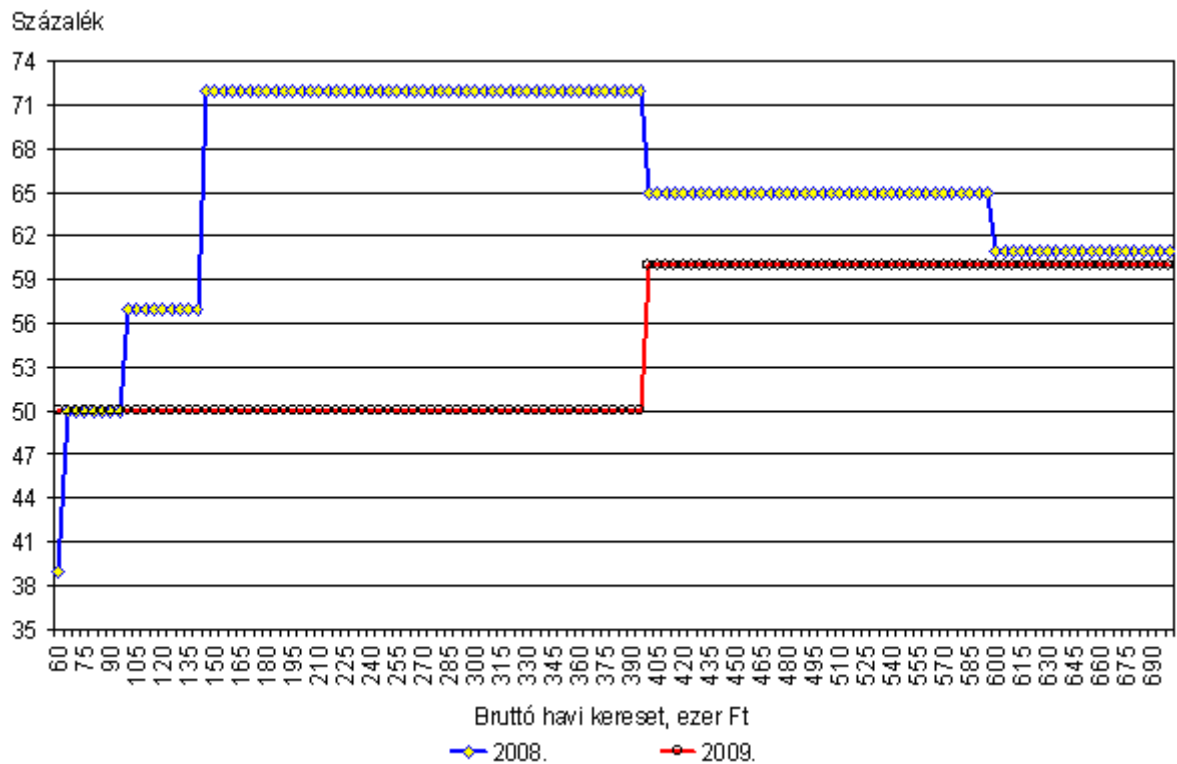
4. A jelentősen csökkenő marginális közteher-kulcsok erős serkentő és gazdasági növekedés-gyorsító hatást fejtenek ki, különösen a közepes és magasabb képzettségű munkakörökben.

5. A közteherviselési rendszer sokkal egyszerűbbé válik, az adók-járulékok száma mérséklődik, az adókulcsok csökkennek, az adóalapok egységesednek, a kivételek és a kedvezmények ritkulnak. Az alkalmazottak közel 90%-a számára lényegében minden 100 forint bruttó bérből 50 forint közteher, 50 forint nettó bér!

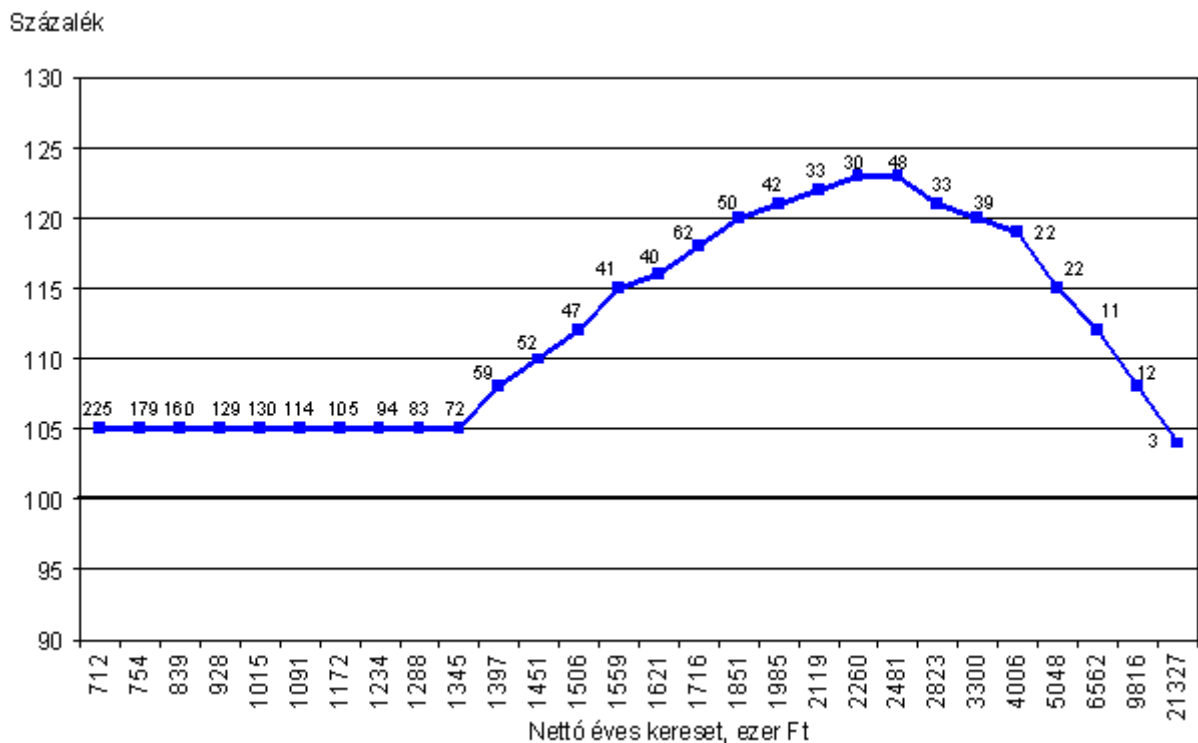
6. A vállalkozások teljes bérköltségének hányada az árbevételben az átálláskor csökken és dinamikájában is alacsonyabb a korábbinál. Hosszabb távon az adócsökkentés jövedelmi hatásai megoszlanak a munkavállalók és a munkaadók között.

7. A gazdaság nemzetközi versenyképessége javul, dinamikus felzárkózási esélyei erősödnek.

A teljes bérköltség marginális adó- és járulékkerhelése, 2008-2009

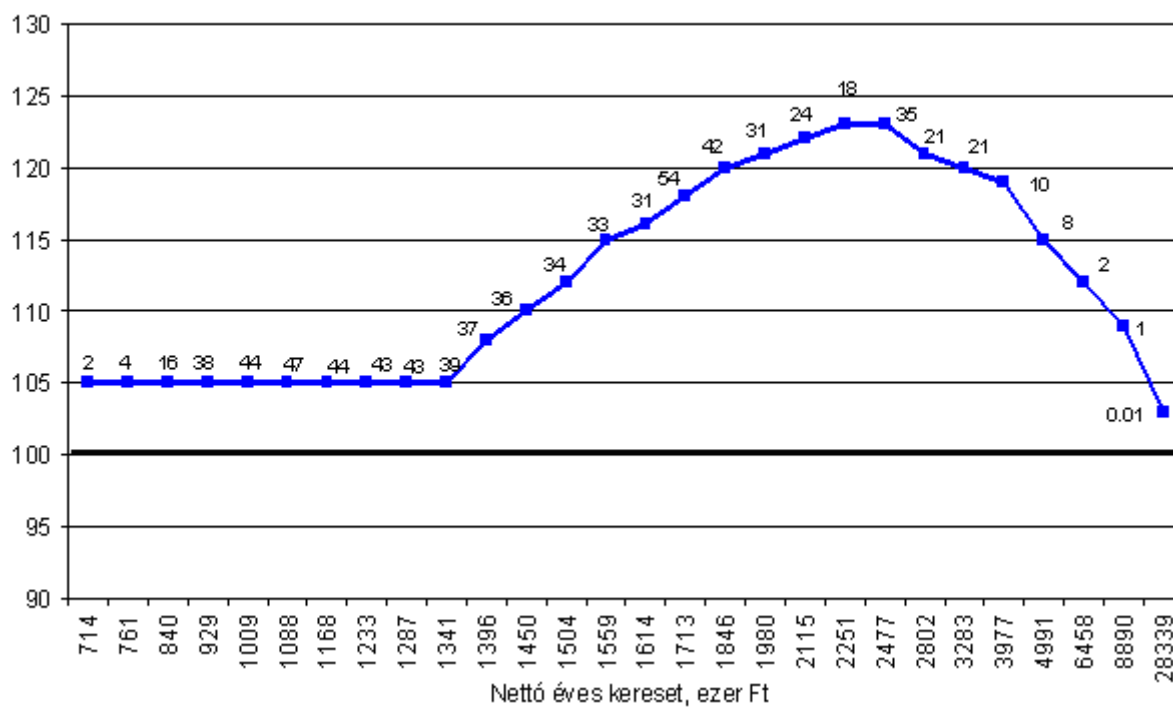

A nettó keresetek alakulása 2009-ben a közteherváltozások és a béremelések hatására (2008=100)
VERSENYSZFÉRA

KÖLTSÉGVETÉSI SZFÉRA

Százalék

Megjegyzés: Az egyes pontoknál az odatartozó létszámok (a versenyszférában az 5 fő feletti vállalkozások adatai) vannak feltüntetve ezer főben.